TEMA 1. LA PLANIFICACIÓ

CURS 2024/2025

Grau de Treball Social

Universitat de Lleida

1. QUÈ ÉS PLANIFICAR?

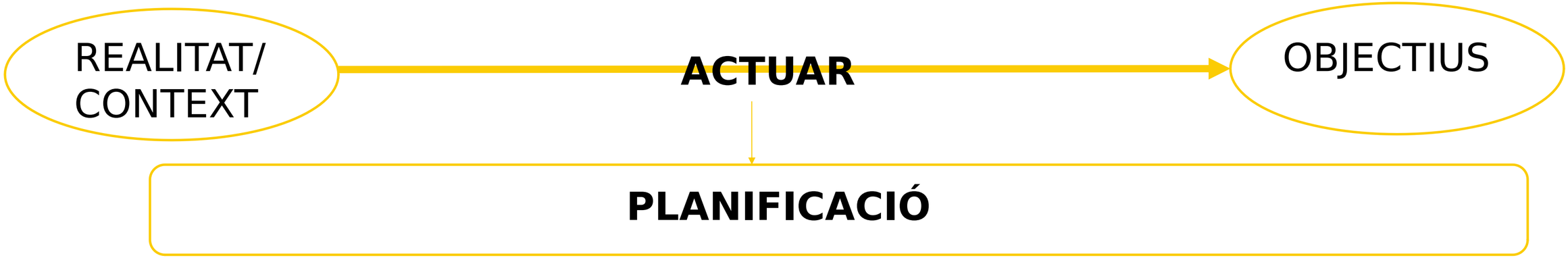

- La idea de planificar està lligada a la de **preveure, organitzar, preparar i ordenar** unes determinades accions que volem realitzar per aconseguir alguna cosa.

- Planificar es **pensar abans d'actuar** i alguna cosa més.

1. QUÈ ÉS PLANIFICAR?

DEFINICIÓ 1. “Es pot definir com l’**organització** d’**accions** amb el propòsit d’aconseguir determinats **objectius**, mitjançant l’ús eficient dels **mitjans** (Ander- Egg, 1991).

DEFINICIÓ 2.“Planificar és el **procés de preparar** un **conjunt de decisions per a l’acció futura**, dirigides a aconseguir uns determinats **objectius** per **mitjans** preferibles”. (Yehesl Dror)

DEFINICIÓ 3. “La planificació es pot definir com l’art d’establir **procediments** per a l’optimització de les relacions entre **recursos i objectius** i proporcionar així normes i pautes per a una correcta **presa de decisions**; coherents, compatibles i integrades, que condueixin a una **acció**, sistemàticament organitzada i coordinadament executada. (Ander-egg, Ezequiel 1985).

1. QUÈ ÉS PLANIFICAR?

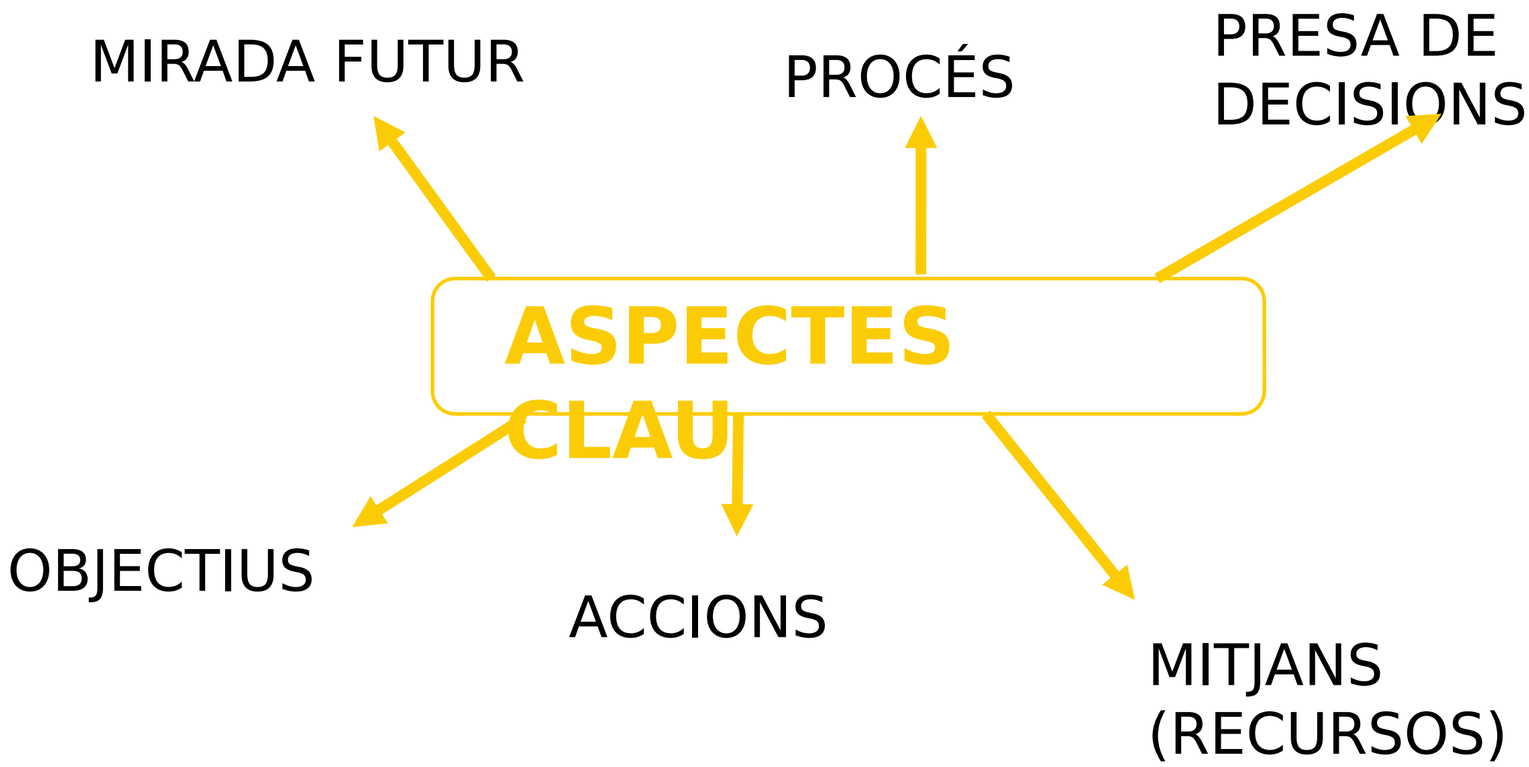

1. QUÈ ÉS PLANIFICAR?

6 COMPONENTS essencials per a la planificació:

1. Planificar és un **PROCÉS**, és a dir, una activitat continua i unitària, que no acaba amb la formulació d'un pla determinat sinó que implica un reajustament permanent entre mitjans i finalitats / objectius**.**

2. És la preparació d'un **CONJUNT DE DECISIONS** que han de ser aprovades i executades per diversos organismes/persones.

3. Dirigida a l'**ACCIÓ**. La planificació és una activitat evidentment pràctica**;** bàsicament dirigida a la acció i no a altres objectius, com a l'observació o la reflexió.

4. **FUTURA.** Es tracta d'una activitat dirigida cap al futur amb la intenció que es pugui predir i pronosticar el futur, i perquè no canviar-lo, més que en explicar el present i el passat.

5. Encaminada a l'**OBJECTIU.** La planificació és operativa.

6. Per **MITJANS PREFERIBLES**. La planificació és sempre depenent de la relació entre mitjans (recursos) i objectius.

1. QUÈ ÉS PLANIFICAR?

6 REQUISITS TÈCNICS per a una planificació eficaç:

1. Cal que la planificació **S'INSTRUMENTALITZI I S'IMPLEMENTI** adequadament als objectius de la política general establerta (relació entre els diferents nivells de la planificació).

2. És essencial que els **OBJECTIUS SIGUIN ASSOLIBLES,** tenint en compte no tan sols els recursos i els mitjans disponibles, sinó també els condicionants polítics, econòmics, socials i culturals = planificació realista.

3. Cal escollir correctament els **MITJANS** per aconseguir els objectius, sempre amb la major eficacia, el millor ritme i menor cost financer, humà i social.

4. S'ha d'establir una **ACCIÓ CONTÍNUA I ESCALONADA** que ens indiqui les diferents etapes i modalitats del procés.

5. Aquesta planificació ha d'implicar un **CANVI EFECTIU O POSITIU** respecte de la situación anterior.

6. Cal que la **POBLACIO AFECTADA PUGUI EXPRESSAR-SE** i fer valer les seves opinions i propostes respecte del pla.

2. LA PLANIFICACIÓ EN TREBALL SOCIAL

Assolir aquestes millores demana **un ORDRE i una COORDINACIÓ en les seves actuacions** que asseguri que la intervenció es porta a terme seguint **processos clars i eficaços = PLANIFICACIÓ**

2. LA PLANIFICACIÓ EN TREBALL SOCIAL

MODEL / MÈTODE BÀSIC (Intervenció social)

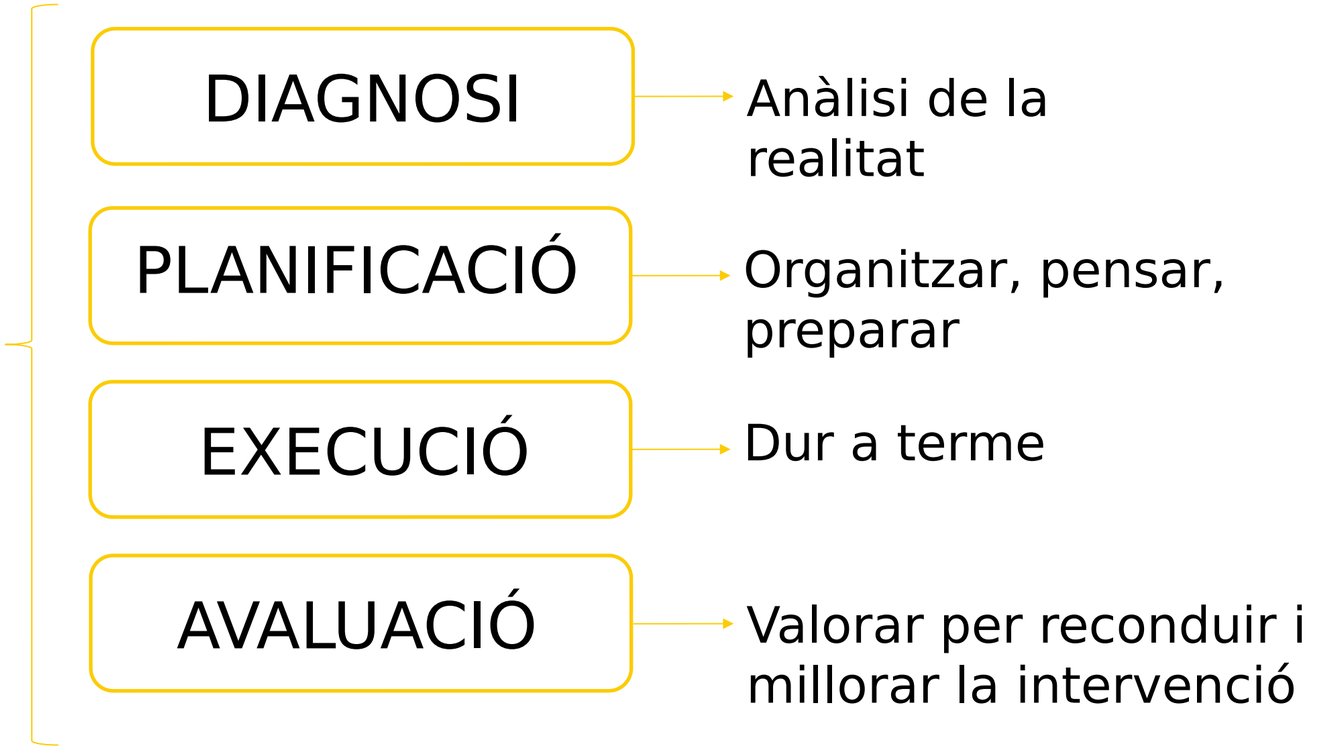

3. NIVELLS, TIPUS O SISTEMES DE PLANIFICACIÓ

A) TIPOLOGIES DE PLANIFICACIÓ

- Existeixen **moltes classes de planificació** pel fet que **tot és planificable** i per tant, ***aquest instrument és utilitzat d'una manera o altra, per totes les disciplines, professionals, àmbits i sectors que es proposin una activitat.***
- Cadascú **aplica les modificacions i retocs que més li convinguin** sense deixar de coincidir, clar, amb allò essencial explicat anteriorment **(components bàsics i requisits).**
- Podem classificar aquesta varietat de planificació atenent a **diferents criteris**, però no són categories excloents, sinó tot el contrari, són acumulatives.

3. NIVELLS, TIPUS O SISTEMES DE PLANIFICACIÓ

1. Segons l'àmbit territorial. (4 tipus)

1. Planificació supraestatal, que afectarà a diversos estats i que en el nostre cas són cada vegada més nombroses a causa de la nostra participació a la globalització.
Com per exemple; OTAN, Unió Europea, Acords Comercials, etc...

2. **Planificacions d'àmbit estatal** com per exemple, el Plan Nacional sobre Drogas, El Plan Nacional de Empleo, etc....

3. **Planificacions d'àmbit autonòmic**, com podria ser el Pla Nacional de Joventut 2020, la Llei d'Educació, l'actual Llei de Serveis Socials, etc...

4. **Planificacions d'àmbit local.** Plans Estratègics Comarcals, el Plans d'Inclusió Social d'una ciutat, Plans d'Igualtat comarcals, etc...

3. NIVELLS, TIPUS O SISTEMES DE PLANIFICACIÓ

2. Segons contingut o naturalesa. (5 tipus)

1. Planificacions Econòmiques: predominen els continguts que es relacionen amb l'expansió de la producció o el consum, el desenvolupament econòmic d'una zona, etc...

2. Planificacions Sanitàries: estàndards de salut, campanyes de prevenció sanitària, expansió dels equipaments ambulatoris i hospitals, etc.

3. Planificacions Urbanístiques: el creixement futur d'una ciutat i d'una zona concreta o els dissenys a nivell arquitectònic. Exemple POUM.

4. Planificacions Socials: abraça gran diversitat. Exemple: accions o equipaments de serveis socials, d'altres més socio-educatives o d'animació socio-cultural, altres que van destinades a la cooperació i al desenvolupament a països en vies de desenvolupament, etc...

3. NIVELLS, TIPUS O SISTEMES DE PLANIFICACIÓ

2. Segons contingut o naturalesa. (5 tipus)

5. Planificacions Integrals:

- No respon a cap àrea en concret precisament.
- El què s'intenta és integrar en una planificació coherent el desenvolupament harmònic en diverses àrees: econòmica, social, cultural, urbanística, etc...
- S'està potenciant en zones especialment deprimides o despoblades on les necessitats no poden parcialitzar-se sinó que cal abordar-les totes de forma conjunta per disminuir l'efecte de vulnerabilitat. En aquest cas, el disseny i execució corre també a càrrec d'un equip pluridisciplinar.

3. NIVELLS, TIPUS O SISTEMES DE PLANIFICACIÓ

3. Segons la gestió. (3 tipus)

1. Planificacions Autocràctiques: es realitzen de dalt a baix tenint en compte la piràmide jeràrquica de l'organització.

2. Planificacions Tecnicistes/paternalistes: predomina el poder tècnic (dels professionals) com a imposició d'un saber que sovint crea una distància entre qui dissenya i els beneficiaris.

3. Planificacions Participatives: compten amb la col·laboració dels sectors implicats. La seva participació pot donar-se en diferents graus, però és la tipologia de planificació recomanada. Cal creure-s'ho i evolucionar en aquest aspecte.

3. NIVELLS, TIPUS O SISTEMES DE PLANIFICACIÓ

4. Segons l’enfocament. (3 tipus)

1. Planificacions Poblacionals (o externes): l’acció es dirigeix a uns subjectes concrets. És a dir, a la població concreta d’una zona, a un perfil o col·lectiu concret, etc. El que es busca és un canvi, extern a l’organització, per transformar una realitat que afecta a unes persones i un territori específic.

2. Planificacions Organitzacionals (o internes): la mirada és cap a l’interior de l’organització, administració, entitat, etc. De vegades cal canviar primer la mirada interna per poder plantejar canvis en la realitat externa.

3. Planificacions Interactives o mixtes: són la fusió de les dues anteriors en un mateix plantejament.

3. NIVELLS, TIPUS O SISTEMES DE PLANIFICACIÓ

3. NIVELLS, TIPUS O SISTEMES DE PLANIFICACIÓ

ACTIVITAT EN PETIT GRUP:

Penseu, en petit grup, 3 exemples de planificacions que combinin diferents tipologies atenent a dos dels criteris exposats.

Per exemple:

- Exemple 1: planificació urbanística + participativa remodelar la gestió dels sòls públics amb l'objectiu d'incrementar l'accés a l'habitatge de les persones vulnerables. En aquesta planificació es demanarà l'opinió de famílies en situació de vulnerabilitat que no disposin en aquests moments d'un habitatge digne.

3. NIVELLS, TIPUS O SISTEMES DE PLANIFICACIÓ

B) NIVELLS DE PLANIFICACIÓ

- Existeixen **4 GRANS NIVELLS DE PLANIFICACIÓ**, que corresponen amb diferents instruments per fer efectiva aquesta planificació.
- Aquests nivells, i els seus respectius instruments, són:

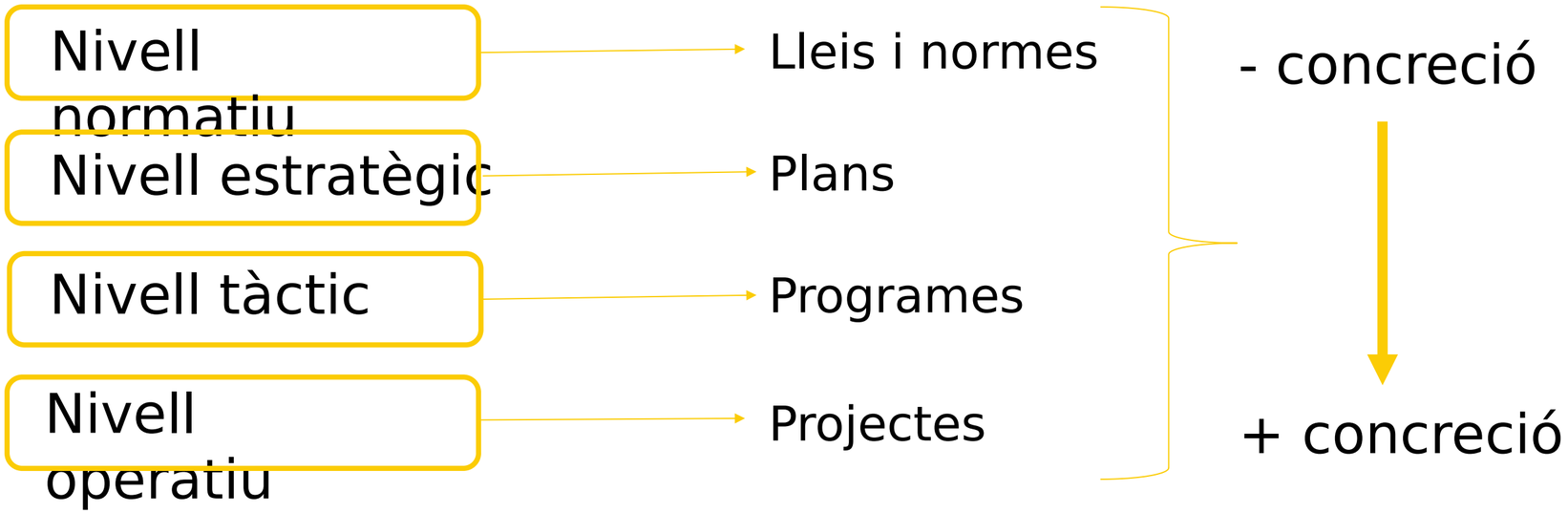

3. NIVELLS, TIPUS O SISTEMES DE PLANIFICACIÓ

1. Nivell Normatiu:

- Es tracta d'aquella planificació que contenen implícitament totes aquelles normes jurídiques i legislatives que es promouen en un estat de dret.
- Aquest nivell es fonamenta mitjançant lleis, normatives, decrets, resolucions, ordres, reglaments, bases, etc.
- Cal reconèixer que molt sovint **no relacionem aquest fet com una funció planificadora** però a efectes reals i més en el nostre cas, suposen un marc legal i insalvable per a les futures intervencions.
- Ens informa del què podem i del què no podem fer en les actuacions socials que emprendrem.

3. NIVELLS, TIPUS O SISTEMES DE PLANIFICACIÓ

2. Nivell Estratègic:

- Planificacions a <u>llarg o molt llarg termini.</u>
- Pretenen modificar <u>realitats estructurals</u>, fortament consolidades per les quals es requereix un <u>esforç persistent i molts recursos</u>.
- En realitat el què plategen són directius generals (**palanques**), **línies d'actuació**, principis rectors, **objectius molt genèrics i il·limitats**, més que no pas objectius específics i operatius, assolibles i realistes.
- Finalitat: <u>delimitar els objectius finals de totes les altres planificacions (dels altres nivells) perquè tinguin concordança amb els objectius generals</u>.

3. NIVELLS, TIPUS O SISTEMES DE PLANIFICACIÓ

2. Nivell Estratègic:

- Les planificacions en aquest nivell normalment es materialitzen com a plans generals o Plans Nacionals.
- Aquests tenen normalment una vigència de 4 a 10 anys i normalment acaben sent prorrogats.
- Cal esmentar que aquest plans són els que acaben sent utilitzats de forma més mediàtica i polititzada.
- En resum, defineix **les grans línies de la política social** per a un territori o sector de població. Aquestes grans línies **condicionen la resta de nivells** i determinen **prioritats, cobertura d'equipaments i disponibilitat de recursos, pressupost i calendari**.
- L'instrument estratègic és el **PLA.**

3. NIVELLS, TIPUS O SISTEMES DE PLANIFICACIÓ

3. Nivell Tàctic

- El nivell tàctic:

  a) concreta els objectius i horitzons de la política social en una **determinada realitat** i per un **temps més reduït**

  b) ordena els recursos disponibles entorn de les accions i objectius que millor contribueixen a la **consecució de les estratègies marcades**

  c) i **assenyala prioritats** de la intervenció en aquest moment.

3. NIVELLS, TIPUS O SISTEMES DE PLANIFICACIÓ

3. Nivell Tàctic

- Per tant dins aquell nivell caldrà tenir en compte tres processos:

  1) Procés de **relacionar i tenir concordança** aquesta planificació amb la planificació estratègica de nivell superior.

  2) Procés de **reducció de l'objectiu a planificar**.

  3) Procés de **fragmentació de la realitat** definida amb anterioritat dins el pla estratègic. D'aquesta manera d'un únic pla estratègic es generen diferents iniciatives que aborden una part de la totalitat, o bé per municipis, o bé per sectors de població o fins i tot per tipologies d'activitats.

- L'instrument tàctic és el **PROGRAMA.**

3. NIVELLS, TIPUS O SISTEMES DE PLANIFICACIÓ

3. Nivell Operatiu

- En aquest nivell es tracta de planificar, programar, projectar la implementació i el desenvolupament que tindrà una **actuació/intervenció molt concreta** per a fer realitat alguna de les accions tàctiques previstes.
- D'aquesta micro-planificació s'ha de despendre un **full de ruta** que permet gestionar el dia a dia i fer el seguiment de l'acció.
- Aquest full de ruta és coneguda en el nostre context com a **projecte d'intervenció social**. El projecte a més de recuperar els objectius específics del programa / pla, descriu els seus propis objectius, que en aquest cas seran els objectius operatius.

- L'instrument operatiu és el **PROJECTE**.

3. NIVELLS, TIPUS O SISTEMES DE PLA

Nivell de planificació	Temps / Duració	Característiques	Formalització
NORMATIVA	Variable, normalment a llarg termini	Esquemàtica i general, rígida tot i que la interpretació sempre és incerta. S'exerceix des del poder.	Llei i normes
ESTRATÈGICA	5 ,10 o més anys, també hi ha excepcions de 3 o 5 anys. En ocasions es prorroguen.	Es planteja prioritats d'acció i alternatives. Pot ser territorial o sectorial.	Pla Estratègic o pla d'acció.
TÀCTICA	1 a 3 anys	Programa activitats, mitjans, costos i recursos delimitats en un temps o àmbit específic.	**Programes**
OPERATIVA	Variable, a curt termini	Concreta activitats, recursos (pressupost), calendari i tasques.	**Projectes**

***Quadre extret del llibre; *Planifcación i gestión. Manual para l'acción social*. Autors; Tomás Alberich i Eva Sotomayor.**

3. NIVELLS, TIPUS O SISTEMES DE PLANIFICACIÓ

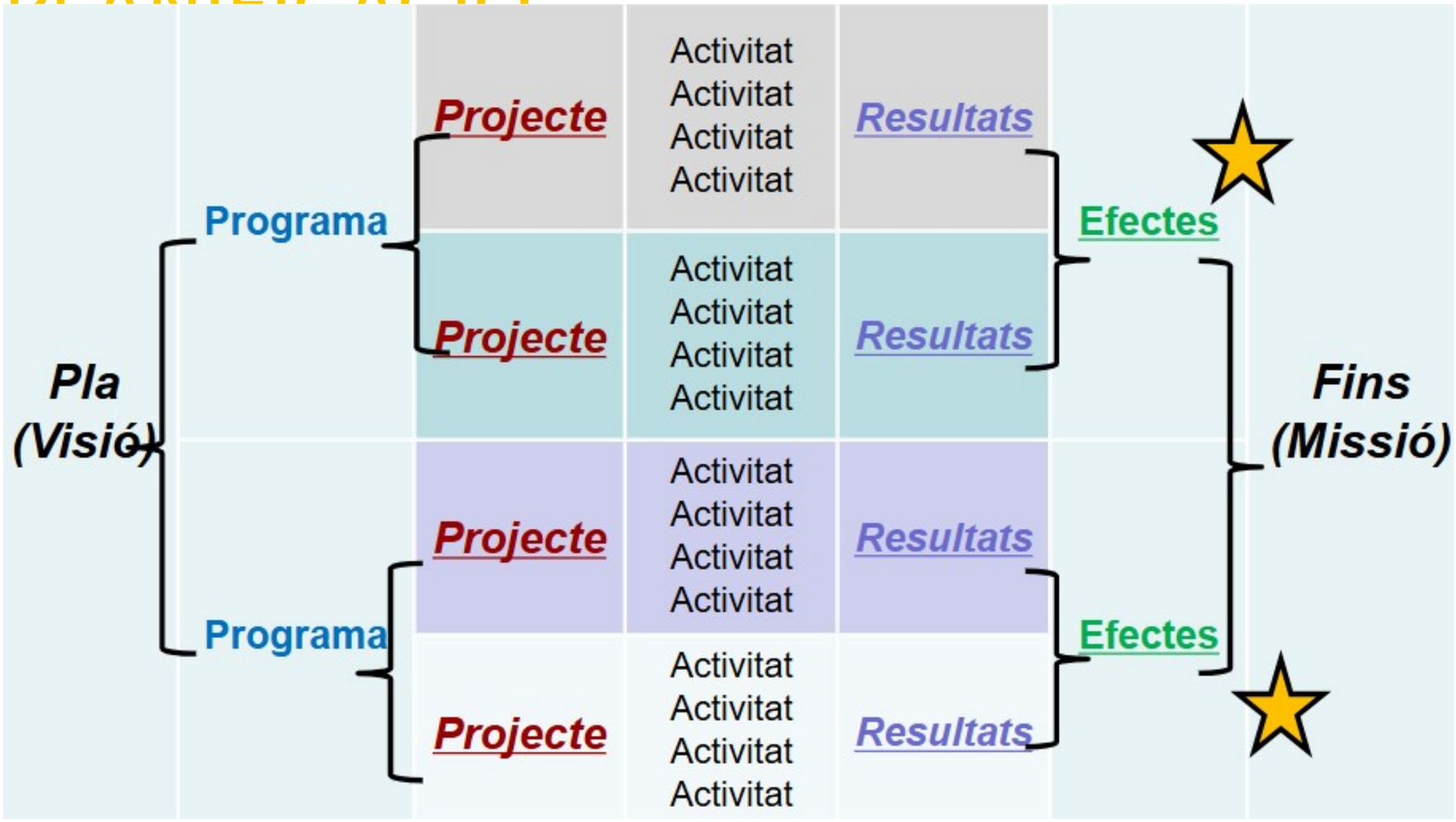

*F*ont; Inspirat en diferents aportacions en base al quadre de H. SCHWARZ (1990)*

3. NIVELLS, TIPUS O SISTEMES DE PLANIFICACIÓ

Nivells de responsabilitat tècnica en la planificació			
Taula	***Funcions bàsiques***	***Exemples de documents***	***Exemples de perfils professionals***
Altes direccions o responsables polítics	Planificacions estratègiques Directius Generals (A llarg termini)	*Lleis, Plans Nacionals, Pacto d'Estado, Llei de Serveis Social, etc...*	*Ministres, Conselleres, Directores generals, subdirectors, etc...*
Nivell mitjà de la tecno estructura	Planificacions tàctiques Disposicions específiques (A mitjà termini)	*Normatives, Decrets, Plans sectorials i programes generals*	*Caps de servei, responsables polítics i tècnics del territori i del sector, departament o àrea responsable del programa.*
Nivell de direcció de la base operativa	Planificacions operatives Instruccions concretes (A curt termini)	*Programes concrets i projectes específics*	*Professionals i tècnics mig del camp de l'acció social com Treballadors Socials, Educadors Socials, Politòlegs, Sociòlegs, Psicòlegs, etc...*

***Font; Inspirat en diferents aportacions en base al quadre de H. SCHWARZ (1990)**

3. NIVELLS, TIPUS O SISTEMES DE PLANIFICACIÓ

ACTIVITAT EN PETIT GRUP:

Situeu-vos en un àmbit d'actuació social (immigració, infància, drogodependències, salut...) i busqueu a la xarxa 1 exemple de planificació que se situï en cadascun dels 4 nivells que hem vist. Recordeu que cada nivell té un instrument per materialitzar la planificació, quelcom que us pot ajudar en la recerca. ARGUMENTEU L'ELECCIÓ.

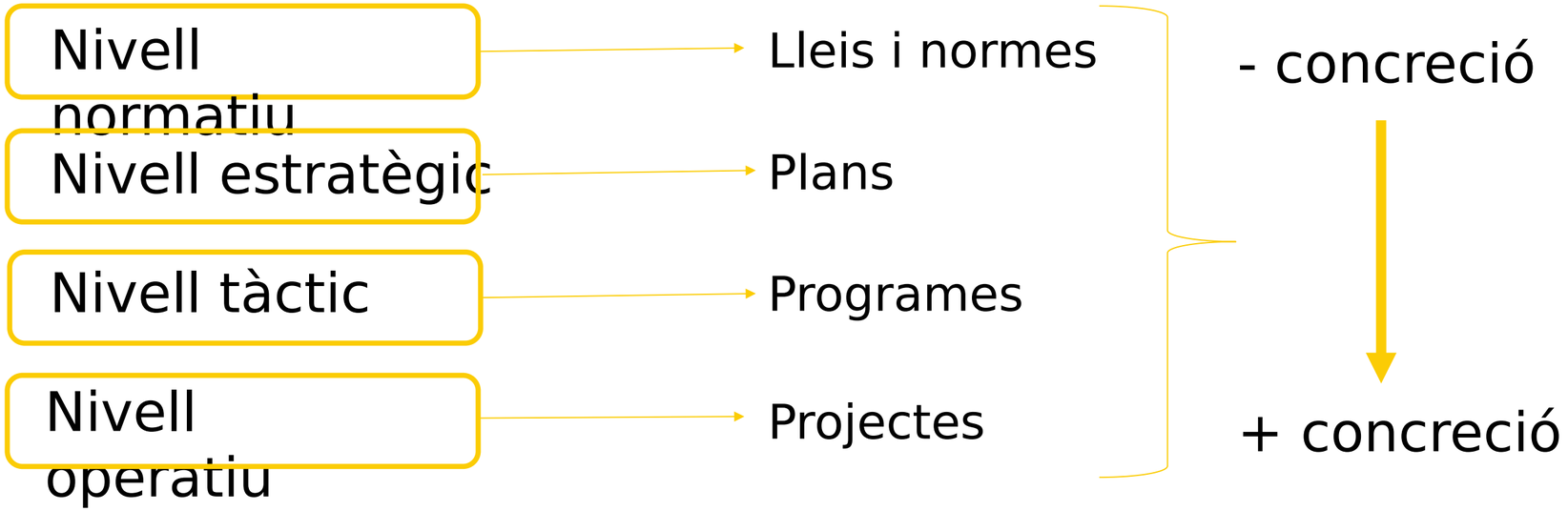

4. DIFICUTATS DE LA PLANIFICACIÓ

La planificació, com la majoria de d'accions, **s'aguanta molt bé sobre el paper** però quan agafem aquesta informació i la posem sobre la realitat **sempre resulta molt més difícil, es generen expectatives i sorgeixen frustracions i decepcions.**

QUINES DIFICULTATS EN PODEM TROBAR?

- **Dificultat per identificar qualitativament**. Té a veure amb la naturalesa de l'objecte de treball dels serveis socials, ja que és realment difícil establir mecanismes d'identificació qualitativa de molts dels fenòmens amb què es troben els tècnics quotidianament.
- **Dificultat per formular i avaluar objectius**. Aquests dos preceptes estan condicionats al caràcter intangible, actitudinal i moltes vegades ideològic dels propis canvis desitjats. No oblidem que la planificació social inclou i es refereix a persones amb estils de vida, itineraris, valors, costums, actituds i vivències, en ocasions, gens favorables.

4. DIFICUTATS DE LA PLANIFICACIÓ

- **NO VOLER**. Pot semblar cruel i irracional, però no és il·lògica si recordem les resistències que es generen davant d'allò desconegut. El procés de presa de decisions que suposa la planificació representa un compromís que els tècnics subscriuen davant els polítics i davant els ciutadans.
  És comprensible, tot i que no justificable, que existeixin precaucions per guardar-se les espatlles i no concretar o formular amb certa ambigüitat els objectius, o bé situar els per així assegurar-nos l'èxit. indicadors d'avaluació molt per sota d'allò raonable d'objectivar.
- **NO SABER**. Trobem les llacunes formatives, especialment en planificació. No es suficient amb tenir voluntat i ser autodidacta; **saber planificar, encara que no sigui difícil, requereix la comprensió i l'habilitat de fer lectures de múltiples variables al mateix temps**, així com dominar una sèrie de rutines complexes i tècniques laborioses**. Cal un treball en equip.**

4. DIFICUTATS DE LA PLANIFICACIÓ

- **Dificultats intrínseques del lloc de treball dels tècnics** per poder dissenyar en condicions una planificació.

  En moltes ocasions **NO** es contemplen les necessitats dels tècnics per portar a terme **amb garanties i eficàcia** un procés de planificació com el que exposem aquí i com també se'ls hi requereix.

  Planificar **requereix molt de temps**, tant per portar a terme exploracions i consultes per construir la base necessària (diagnosi social), com també per reflexionar i analitzar cada una de les alternatives que es presenten i analitzar cada una de les variables amb les quals s'ha de decidir, amb criteri, **les formulacions que constituiran el pla, el programa o el projecte.**

Grau de Treball Social

Assignatura